

Stillebenmaleri med vanitassymboler

Mal på baggrund af øvelse 1 et traditionelt stillebenmaleri, hvor I gør brug af barokkens malemåde. Det gælder i øvelsen om at snyde øjet, således at man tror, at genstanden f.eks. et æble eller nogle vindruer er ægte. I skal på samme måde vælge et eller flere vanitassymboler til jeres maleri.

Skitser kompositionen på lærredet med blyant og mal opstillingen ved brug af akrylmaling på lærred. Det er en relativt svær teknisk maleøvelse, hvor det handler om at iagttage og male realistisk. Arbejd gerne med flere lag maling og afslut værket med et lag lak.

T.v.: Elev i gang med stillebenmaleri

T.h.: Opstilling af moderne stilleben

Et moderne stilleben

Lav i grupper på baggrund af opgave 6 en opstilling med moderne genstande og vanitassymboler fra jeres hverdag. Sæt opstillingen op mod en ensartet baggrund og sæt projektørlys på. Sæt jer i en passende afstand fra opstillingen og tegn med blyant og farveblyanter stillebenet på hvidt A3 papir. Alternativt kan man tegne med farvekridt på sort A3 papir.

Kubistisk collage

Lav en naturalistisk tegning af en eller flere genstande (f.eks. et par sko, en flaske eller lignende). Kopier tegningen i flere eksemplarer på en kopimaskine. Kopierne klippes i stykker og sættes op på et stykke A3 karton. Collagen kopieres igen. Farvelæg den kubistiske collage med pastelkridt i monokrome farver. Leg med genstandenes geometriske former eller fang genstandene set fra flere synsvinkler på én gang. Klister evt. rigtige genstande og avisudklip på.

Grafik: Fra træsnit til offset

Ludwig Dietz: Titelblad til Christian den 3.s bibel træsnit, 1550, Det Kgl. Bibliotek, København

Det grafiske tryks opståen

Grafisk kunst er en kunstkategori for sig men er nært beslægtet med tegningen og maleriet. Til forskel fra de andre kunstarter er grafiske værker typisk ikke større formater og bevæger sig oftest i et skarpt aftegnat univers, hvor den sorte tryksvæarte står i kontrast til det hvide papir.

Den grafiske kunst opstod i anden halvdel af 1500-tallet, hvor man fandt på at snitte i en træplade, indsværte den med farve og trykke den mod et stykke papir. Herved fremkom et spejlvendt aftryk af motivet, og fordelten ved teknikken var, at den kunne gentages mange gange, indtil trykpladen var slidt op og måtte udskiftes. Trykneteknikken tillod altså en reproduktion af billeder og tekst, og da tyskeren Johann Gutenberg i 1450 opfandt trykpressen og udgav Biblen i ca. 200 eksemplarer var grundstenen lagt til en vidensrevolution. Da langt de fleste i 1500-tallet var analfabeter, blev bøger ofte ledsaget af trykte illustrationer, der var med til at understøtte indholdet i bogen, og værker af grafiske kunstnere var derfor efterspurgt i tiden. Det var nu muligt at nå et langt bredere publikum med både det trykte ord og det trykte billede.

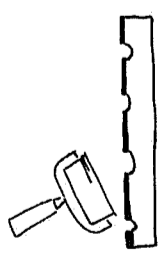
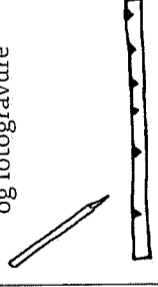

Nye grafiske teknikker udvikles

Træsnittet blev dog fra 1500-tallets slutning langsomt overhalet af andre teknikker som f.eks. koldnål, stålstik, radering og akvatinte, hvor man i stedet for at ridse i en træplade begyndte at anvende stål- eller kobberplader. Det havde den fordel, at man kunne skabe flere detaljer i trykket, og at trykpladen kunne genanvendes mange gange.

Udviklingen indenfor teknikken medførte større specialisering indenfor den grafiske teknik, således at tidens kunstnere enten beskæftigede sig med maleri eller grafik, idet det krævede både specialviden og specialudstyr at skære de mange detaljer, som var efterspurgt i tiden. Nogle gange udarbejdede malere udkast til tryk, som en grafiker derefter omsatte til eksempelvis et kobberstik. Deri lå allerede en lagdeling mellem maleriet og grafikken, hvor maleriet i højere grad blev anset som en fri kunstform og derfor fornemmere end grafikken, der i højere grad blev anset som et kunstnerisk håndværk.

De nye grafiske trykmetoder fra 1500-tallet fandt også et praktisk formål udenfor kunsten, når man skulle trykke pengesedler, frimærker og lignende. De grafiske teknikker var altså med til opbygningen af en pengeøkonomi og etableringen af et statsapparat, hvor flere og flere ting skulle nedfældes og kopieres på papir.

De grafiske teknikker kan inddrages i tre hovedformer:

Højtryk	Dybtryk	Plantryk
Træsnit, xylografi og linoliumssnit 	Stålstik, kobberstik, koldnål, radering og fotografavure 	Litografi, silketryk og offsettryk

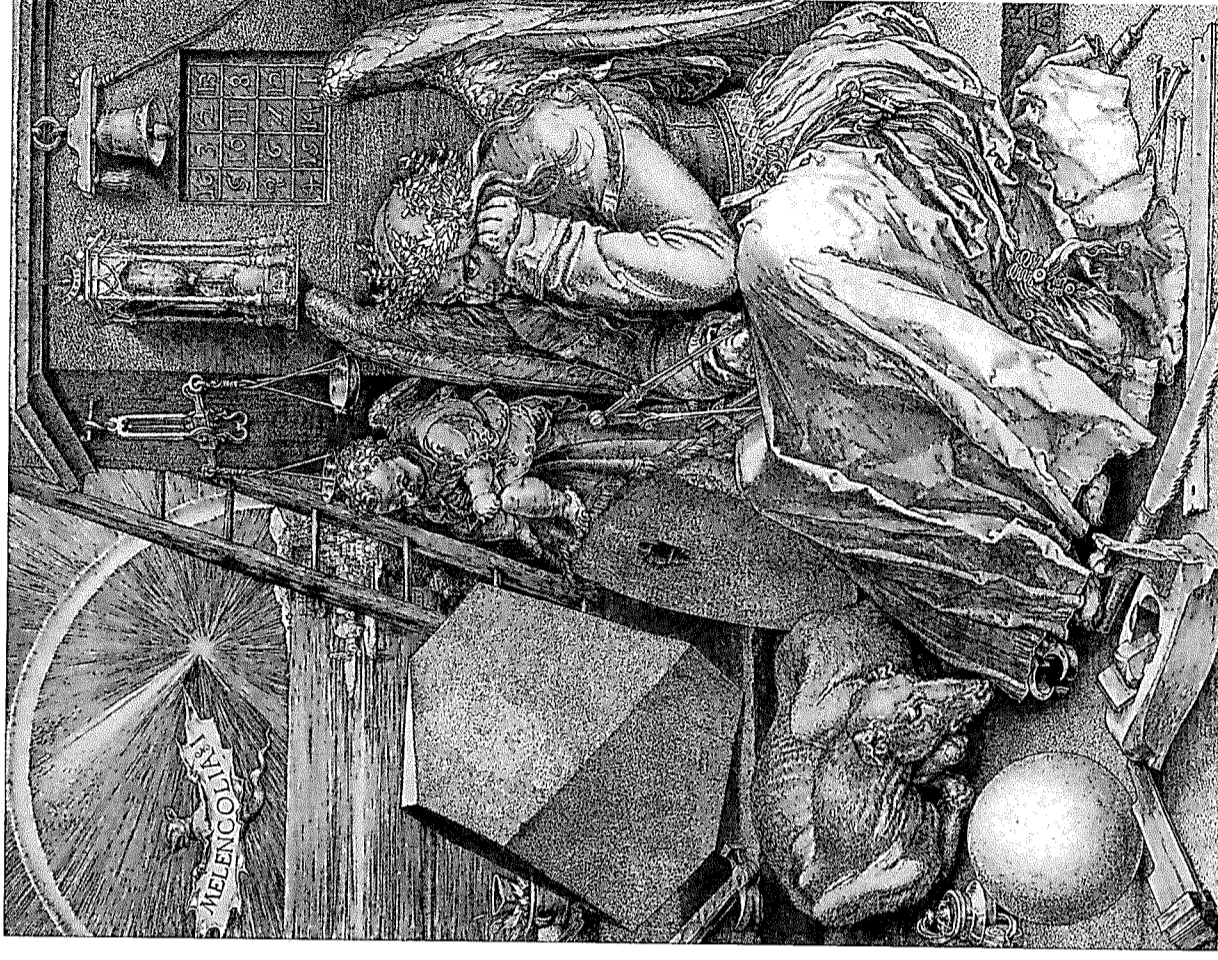
Albrecht Dürer og den grafiske kunsts udbredelse

Albrecht Dürer (1471-1528) var søn af en guldsmed i den tyske by Nürnberg. Dürer var igennem sin karriere meget optaget af grafisk kunst, og han udførte op imod 450 grafiske plader, hvorimod man kun har kendskab til ca. 80 malerier af ham. Således udfærdigede Dürer en serie bibelske motiver omkring Apokalypsen, dvs. dommedag, som illustration til Det gamle testamente.

For Dürer betød den grafiske kunst, at han nemt og hurtigt kunne få virkeliggjort mange af de ideer og figurer, som hans fantasi hele tiden fostrede. Maleriet var for Dürer ofte forbundet med en langsommeligere arbejdsproces samt en række restriktioner for det kunstneriske udtryk. Hvis det f.eks. var kirken, der havde bestilt en altertavle, skulle den religiøse fortælling i billedet stå mål med den skrevne, og ved et portrætmaleri, skulle den portrætterede helst være tilfreds med sit udseende. Her tilbød den grafiske kunst en større kunstnerisk frihed. Det var desuden en god økonomisk indkomst, da hans grafiske værker var efterspurgt i

Grafik: Fra træsnit til offset ■

Albrecht Dürer:
Melancholia I, 1514,
stålstik,
23,9 x 18,9 cm,
Kobberstiksamlingen,
Staatliche Kunsthalle,
Karlsruhe

tiden, og hans kone og mor solgte hans grafiske værker på torvet i Nürnberg. Den grafiske kunsts frembrud faldt sammen med, at en ny middelklasse voksede frem i de nordeuropæiske lande i renæssancen. Denne middelklasse ønskede at erhverve sig kunst ligesom overklassen, men havde ikke pengene til at bestille et maleri hos en anerkendt kunstner. I stedet kunne de købe et tryk, da disse kunne reproduceres i et større oplag og derfor var væsentligt billigere.

På Dürers stålstik Melancholia I fra 1514 ses en siddende person i højre side med hovedet hvilende på sin ene hånd, mens han med den anden holder et måleredskab og ser meget grublende ud mod venstre side af billedet. I venstre side ligger en sovende og lidt mærkelig udseende hund, og bag den sidder i midten en

■ Grafik: Fra træsnit til offset

babyfigur med vinger, en putto, med en skitseblok og blyant i hånden.

Rundt omkring de tre figurer ses en række geometriske figurer som f.eks. kuglen og det lidt afkortede kvadrat, måleredskaber f.eks. timeglasset og vægten, værktøjer som f.eks. høvlen, saven, knibtangen, sømmene og hammeren. En taltabel, hvori tallene giver 34, hvis de lægges sammen lodret, vandret og diagonalt er indmuret på bygningen, der danner baggrund for den siddende engel. I venstre side åbner landskabet med hav og klipper sig op, og i det fjerne er solen ved at gå ned.

Trykkets titel refererer til ét af de fire temperamenter, nemlig melankolien, som var det mest depressive og tungsindige af de fire, som i øvrigt omfattede det sangvinke (optimistiske), det koleriske (heftige) og det flegmatiske (sindige). Man havde siden middelalderen ment at hvert af de fire temperamenter var udtryk for en ubalance i de fire menneskelige kropsvæsker (blod, slim, gul galde og sort galde), ligesom dagen og natten, årstiderne osv. var inddelt efter de fire temperamenter. Det melankolske fremstod altid som det værste, og som en slags kur mod dette skulle man have en vedbendkrans på hovedet. Solen er ved at gå ned, hvilket er også et tegn på at melankolien er ved at nærme sig, da natten var det melankolske tidspunkt på døgnet. Stålstikket kan ses som et slags selvportræt, som Dürer udførte, da han var 43 år og måske befandt sig i en midtvejskrise i sit liv. Dette bekræftes ved at sammenligne andre af Dürers selvportrætter. På billedet synes tiden begrænset, hvilket billedmæssigt vises ved timeglasset og den nedgående sol. Dürer var tidligere rejst til Venedig i Italien, hvor han oplevede, hvorledes kunstnerne under den italienske renaissance blev behandlet og betraget som genier. Her oplevede han også, hvordan flere af kunstnerne, bl.a. Leonardo da Vinci gjorde optegnelser og lavede regler for, hvordan mennesket ifølge "de guddommelige proportioner" skulle skildres naturalistisk i malerkunsten. Da Dürer kom hjem til Tyskland, ville han selv give sig i kast med et lignende projekt, men mødte stærk modstand fra kirken, hvilket fik ham til at opgive det. I billedet sidder den modne engel, Dürer, med et måleredskab, som ville han finde menneskets proportioner, men han er gået i stå med arbejdet. I modsætning hertil sidder den barnlige putto med skitseblokken og tegner ubekymret løs som et udtryk for barndommens sørgløshed.

Billedet bliver således også en manifestation af Dürers frustration over ikke at kunne finde de guddommelige proportioner eller med alt muligt værktøj at kunne genskabe guddommeligt fuldendte figurer. Stigen, der kunne vise en åndelig opstigning, står hengemt bag bygningen og er uden for Dürers rækkevidde. Alle Dürers værker er med andre ord i hans øjne en slags jordbundne og dårlige kopier af en guddommelig virkelighed, som han ikke kan opnå, og derfor hensænkes han til den tungsindige melankoli.

Toulouse-Lautrec og plakatkunsten

Omkring år 1900 voksede storbyerne i Europa hastigt i forbindelse med industrialiseringen. Som en konsekvens heraf opstod også en bykultur, hvor plakaten kom til at være et massemedie for producenter, der ønskede at reklamere for deres varer, politiske organisationers budskaber og kulturelle tilbud for det moderne bymenneske. Plakaten blev anset som et effektivt massemedie i en tid, hvor fotografiet, radioen og filmen endnu ikke havde nået en masseudbredelse, og man

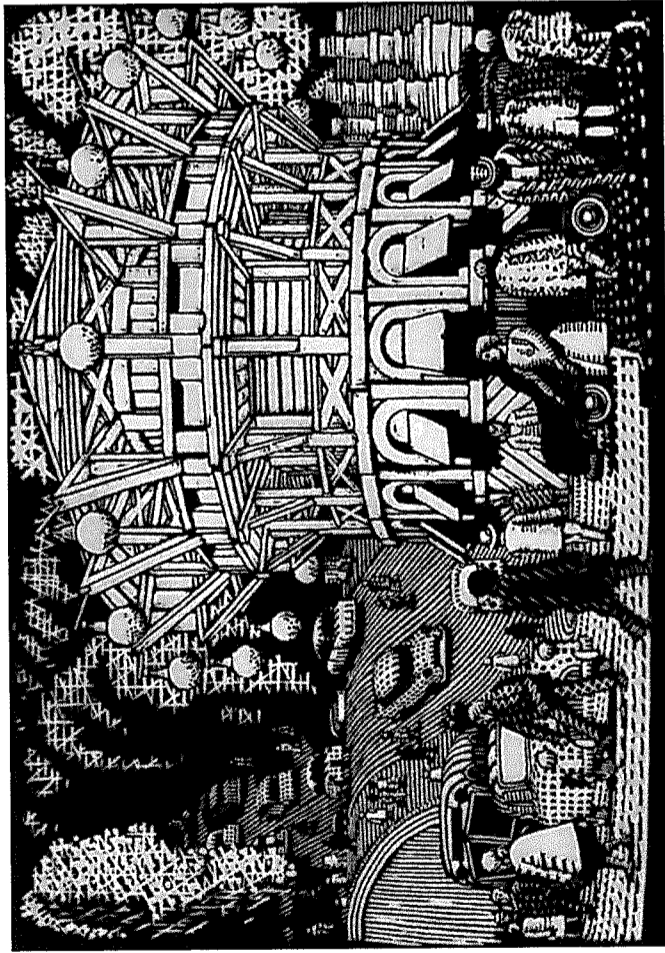
indrettede i flere byer kunstfærdige reklamesøjler til brug for massekommunikation.

Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901) var en af de franske kunstnere, der tog plakatkunsten til sig, og han udarbejdede en række berømte plakater, blandt andet

Henri de
Toulouse-Lautrec:
Ambassadeurs
aristide bruant,
1892, litografi i seks
farver, 141 x 98 cm,
privat samling

Kunsthistoriker
Lars Dybdahl om
Toulouse-Lautrec:
"Moulin Rouge"
(1891), hans første
plakat, rummer
også elementer af
cirkusplakatens
'lave' værdier, men
japanismens 'blik', der
på sin vis mimerede de
nye perceptionsmåder
forbundet
med storbyens
kompleksitet og de
abrupte sansninger,
føres her program-
matisk frem i
fladebetoningen og
de flydende former
og ornamentale
linier, såvel som i
silhuetvirkningen,
den diagonale
struktur og
de drastiske
figuratskæringer."
Lars Dybdahl:
Den globale plakat,
Nyt Nordisk Forlag,
2009, s. 25

Palle Nielsen:
Marked, forjættelse og glæde, 1966, linoliumssnit, 32,4 x 42 cm, Statens Museum for Kunst

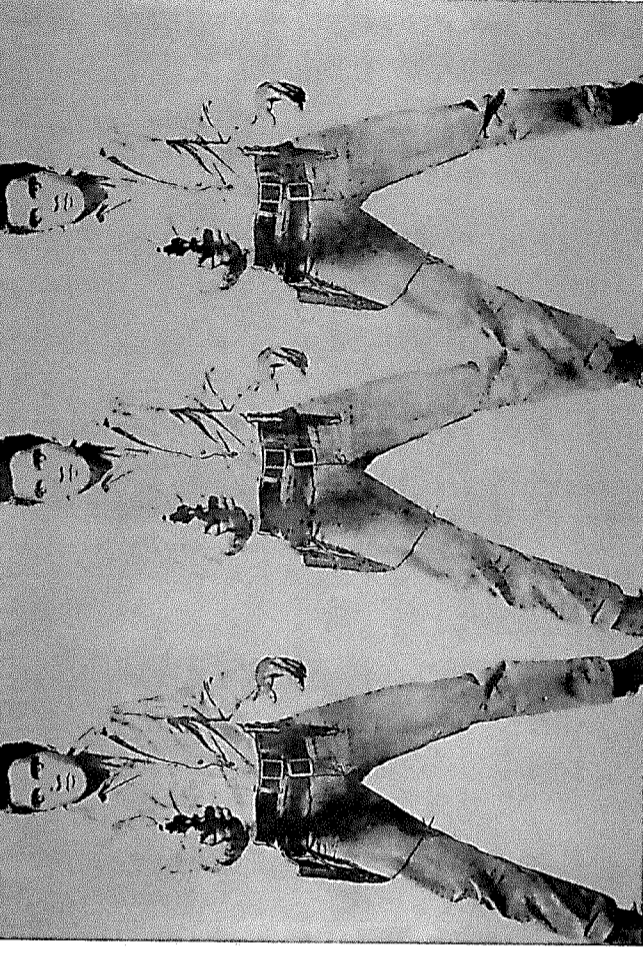
Kunstneren Palle Nielsen om sine

motiver:

"Jeg prøver at erkende den virkelighed, jeg lever i: byen... Det er heldigvis muligt at tegne en idé, en

anskuelse eller et princip, men det er muligt at tegne menneskelige forhold og tilstande, angst, håb, harme og bevægelse. Men ved siden af alt dette kommer glæden ved at være menneske, glæden ved lyset, formerne, størrelserne og rummet, og glæden ved at udtrykke det liv, som vi føler i os selv."

Knud Voss i Dansk kunsthistorie, bind 5, s. 278
Politikens Forlag
 1975

Andy Warhol: Tre gange Elvis, 1963, silketryk på lærred, 208,3 x 299,7 cm, MOMA, New York

Kunstneren

Andy Warhol om silketrykkets

muligheder:

"Grunden til, at

jeg trykker på

denne måde er,

at jeg vil være

en maskine. Nu

behøver jeg slet ikke

at arbejde på mine

emner. En af mine

assistenter, eller

hvem som helst

for den sags skyld,

kan reproducere

mønsteret lige så

godt, som jeg selv

kan."

Klaus Hørrnet: Andy

Warhol, kunsten som

forretning, Taschen,

1990, s. 26

Andy Warhol og den serielle kunstproduktion

Den amerikanske kunstner Andy Warhol (1928-1987) arbejdede indtil 1960 som art director i reklamebranchen, før han valgte drømmen om at være kunstner på fuld tid. Warhol arbejdede igennem karrieren både som maler og som grafisk kunstner, hvor man netop sporer hans fortid fra reklamebranchen, da han ofte valgte at genanvende billeder af f.eks. skuespillere, sangere og politikere fra massemedierne såsom dagblade og tidsskrifter og fremstille dem på en både iscenesættende og ukritisk måde. Bedst kendt er hans billeder af skuespilleren Marilyn Monroe. Senere lavede han i grafiske serier motiver med udgangspunkt i rigtige ulykker, eftersøgte mænd, politiske ledere og regenter, herunder vores egen Dronning Margrethe den 2. Warhol som billedskaber valgte sine motiver bredt og holdte en personlig distance mellem motivet han afbildede og sine egne følelsesmæssige, politiske eller moralske overbevisning.

I Andy Warhols "Tre gange Elvis" ses en ny grafisk teknik anvendt, nemlig silketrykket, som Warhol og hans assistenter ved flere lejligheder benyttede sig af i kunstværkstedet, der fik navnet "The Factory". Silketrykket gjorde det muligt at overføre et avisbillede ved at projicere et diaspositiv op på lærredet, der var påført en lysfølsom masse. Typisk for Warhols værker, spiller billedet på serialiteten, i dette tilfælde tre Elvis'er i sort/hvid, der derved afspejler arbejdsprocessen men også skaber en hallucinatorisk effekt. I stedet for det ene popikon, Elvis Presley, er der nu tre.

Warhol gør opmærksom på trykneteknikken ved, at den højre Elvis overlapper den midterste fod, og at der er små nuanceforskelle, som om farven er ved at slippe op. Også ved sine koloristiske gengivelser af Marilyn Monroe (Se side 112) overskrider pastelfarverne ofte grænserne, eksempelvis strækker den blå farve op over øjenlågene og den gule farve i håret ned i panden. Farvelægningen virker

derved sjusket og bærer med vilje præg af ikke at være fejlfri. At den grafiske kunst havde nået større udbredelse end tidligere ses også ved Andy Warhols enorme oplagstal for sine tryk. Trykket af eksempelvis den kommunistiske leder Mao Zedong udkom i hele 2400 eksemplarer. Warhol var idemanden, men det manuelle arbejde blev overladt til arbejderne på "The Factory". Den grafiske kunst blev altså masseproduceret på samlebånd.

Barbara Kruger og den samfundsdebatte kunst

Barbara Kruger (f. 1945) tilhører en gruppe af kvindelige kunstnere, som slog igennem i 1980'erne, og hendes kunst bærer præg af feministiske holdninger. Hun anvender ofte ord som våben og sigter direkte mod beskueren. I værket "We don't need another hero" fra 1987 ses disse træk, hvor den hvide tekst på rød baggrund fremhæver sig i den nederste tredjedel fra det sort-hvide billede af en pige og en dreng. Billedet har hun lånt fra, hvad der kunne minde om en beskåret morgenmadsreklame fra 1960'erne at dømme ud fra billedets grovkornede rastermønster, som kendes fra avisernes offsettryk, og den udprægede grad af opstillethed, hvor pigen undersøger og forbløffet mærker drengens spændte overarmsmuskul. Drengens drøm om at blive en stærk mand og en heroisk superhelt, der i sidste ende imponerer pigerne med sine muskler, afmonteres ved, at Barbara Kruger igennem teksten gør opmærksom på, at 'vi' ikke ønsker flere helte. Hvem dette 'vi' dækker over er til gengæld et åbent spørgsmål: Er det samfundet generelt eller er det kvinderne?

Krugers strigente og skarpe opstilling af sine kunstværker i rød, hvid, grå og sort med effektive og korte slogans spiller altså henimod den kommercielle reklames gennemslagskraft, og kendetegnede nok er der en klar modsætning mellem det sort-hvide billede og den rød-hvide tekst. Ofte åbnes der op for en diskussion om livsstilen og kønsrollerne i det senmoderne samfund, eksempelvis ved at Kruger i et af sine værker erstatter Rene Descartes filosofiske sætning "Jeg tænker, derfor er jeg" med "Jeg shopper, derfor er jeg".

Den digitale tidsalder og grafisk kunst som massemedie

Grafisk kunst spiller i dag en større rolle end nogensinde før, idet medierne og den

Barbara Kruger:
We don't need
another hero, 1987,
silketryk/vinyl,
90 x 117, Mary
Boone Gallery, New
York

visuelle kultur fylder vores hverdag som aldrig før, og at den digitale tidsalder har medført, at flere og flere arbejder med grafiske computerprogrammer som eksempelvis Adobe Photoshop, Illustrator eller InDesign. Digitaliseringen af grafiske værker og adgangen hertil igennem internettet har betydet, at spredningen af den grafiske kunst på meget kort tid kan nå modtagere over hele kloden og igennem værkerne gennemslagskraft på internettet i nogle tilfælde sætte en trend i samfundet.

Udviklingen af en digital grafisk kunst har altså medført en ekstrem spredning og synlighed af kunsten, men stiller den på samme tid i det dilemma, at tanken om ét eller et begrænset antal originalværker ikke længere er til stede. Alle billederne af det samme værk er ens, kun størrelsen på billedet i megabyte varierer. Derved nedbrydes værdien af værket, da alle igennem internettet har gratis adgang til det samme værk.

Udviklingen af den moderne grafiker, som i langt de fleste tilfælde arbejder som billedskaber foran computeren, har desuden medført en modreaktion, hvor samtidskunstnere som eksempelvis danske Tal R (1967-) genoptager arbejdet med en gammel teknik som træsnittet for på den måde at finde tilbage til den grafiske kunsts rødder med en mere møjsommelige arbejdsproces og et unikt håndværk.

Julian Opie: Cover
til Blur's Greatest
Hits Album, 2000,
plantryk, National
Portrait Gallery,
London

Teoretiske opgaver

Grafikkens udvikling og betydning

Hvilken indvirkning har fremkomsten og udbredelsen af den grafiske kunst i 1400-tallet haft for kunstens udbredelse i tiden?

Analyse af Dürers grafik

Undersøg nærmere hvilke motiver Dürer fremstillede igennem sin grafiske kunst ud fra den nedenstående hjemmeside. Vælg et af dem og lav en formalanalyse eller betydningsanalyse af et af dem.
<http://www.albrecht-durer.org/the-complete-works.html>

Karakteristik af Rembrandts grafik

Undersøg Rembrandts grafiske værker nærmere og lav en karakteristik af kunstnerens grafik.
<http://www.smk.dk/udforsk-kunsten/samlingerne/den-kgj-kobberstiksamling/highlights/>

Japansk grafik

Find frem til værker af japanske grafikere som f.eks. Hokusai. Beskriv hvilke motiver, teknikker, farver og virkelighedsgengivelse den japanske grafik benytter sig af.

Grafikken som kunstværk og medie

Analyser hvilke ligheder og forskelle der er mellem Andy Warhols og Barbara Kruegers værk i forhold til produktionen af kunst og grafikken som et medie.

Tal R laver træsnit

Gå ind på den nedenstående hjemmeside, og se den danske kunstner Tal R lave et træsnit. Beskriv hans arbejdsproces, og diskuter hvorfor han vælger at arbejde med teknikken.
<http://www.smk.dk/udforsk-kunsten/web-tv/udstillinger/tal-r-laver-farvetrae-snit/>

Praktiske øvelser

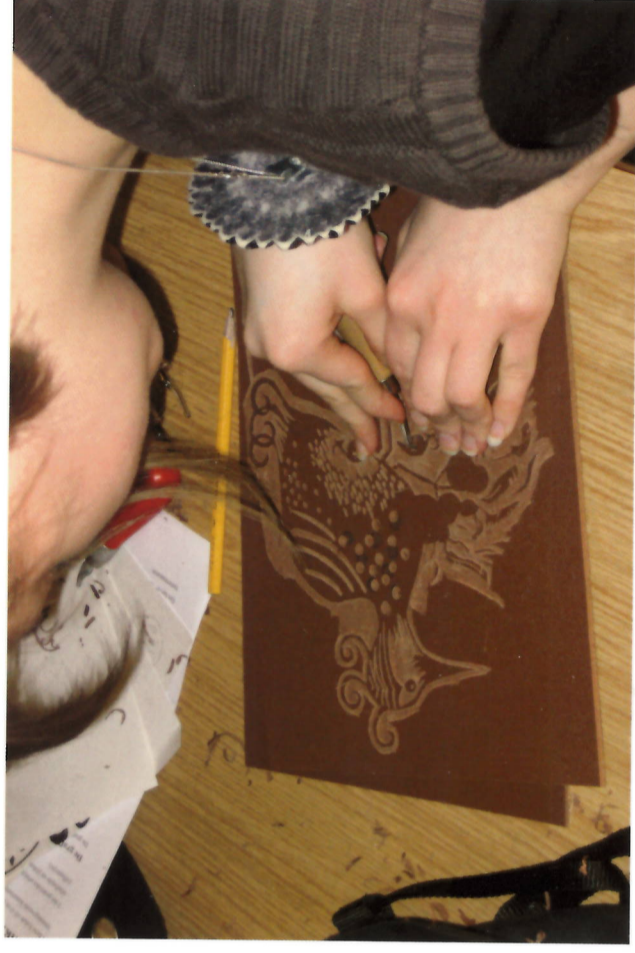
Linoliumssnit

Linoliumssnittet adskiller sig ikke principielt væsentligt fra træsnittet, idet man i stedet for at skære i et stykke træ anvender et stykke linolium, men hermed er arbejdet dog gjort noget nemmere.

1. Start med at finde et passende motiv til pladen, der både har en kunstnerisk dimension men som ikke er alt for detaljeret. Temaet for jeres arbejde kunne være dyr, mennesker, storbyen, natur eller krig.
2. Lav en skitse af jeres motiv i samme format som linoliumspladen på A4 papir. Start med at bruge en blyant, og når tegningen er færdig, streg da skitsen op

med tusch, således at det kan anes på bagsiden. Hold tegningen relativt simpel og med stærke sort hvid kontraster.

3. Overfør nu bagsidens spejlvendte motiv til linoliumspladen med blyant. Tegn gerne tydeligt op.
4. Det kan være en fordel at varme linoliumspladen op med f.eks. en hårtørrer, inden man begynder at skære eller stemme ud i pladen. Begynd derefter arbejdet og husk som hovedregel at det man skærer væk vil fremstå hvidt, og det man lader stå, vil fremstå farvet.

Elever laver linoliumstryk

Elevværk, 2012,
linoliumstryk på
japanpapir

5. Når udskæringen er færdiggjort, fjernes alle linoliumsrester og blyantsstrøger viskes ud. Dernæst fordeles et jævnt farvelag tryksværte med valslen.
6. Linoliumspladen placeres forsigtigt på trykpressen, og et ark trykkepapir placeres forsigtigt ovenpå. Til sidst filten på trykpressen. Få evt. en til at hjælpe med at holde papiret fast.
7. Kør dernæst pladen og papiret igennem trykpressen ved at køre frem og tilbage.
8. Prøv at gentage trykkeprocessen i forskellige eller flere farver og læg mærke til variationen i resultatet.

Elevværk, 2012,
computerredigeret
billede

Praktisk øvelse til moderne grafik

Brug eventuelt billedredigeringsprogrammet Picassa, som kan downloades gratis, og som er meget brugervenligt. Vælg mellem opgaverne 2a og 2b.

2a

Andy Warhol-metoden

Læg her specielt vægt på:

- Gentagelser af motiv (mediepersonlighed, coca-cola flaske, suppedåse, elektrisk stol, katastrofe)
- Gentagelser i forskellige farver og kontrastforhold
- Beskær evt. billedet, så baggrund og andre detaljer udelades
- Metoden kan varieres ved at inkorporere fejltryk

Barbara Kruger-metoden

Læg her specielt vægt på:

- Sort/hvid billede i rastermønster – Evt. lån fra tegneserie.
- Spil med positiv/negativ fremkaldelse
- Rød og hvid tekst og ramme
- Teksten i én sætning er moraliserende, kan være et citat og står i direkte modsætning til bagvedliggende billede
- Beskæring gerne med close up af personen/personerne

2b

Elevværk, 2012,
computerredigeret
billede

